

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

راهنمای کشوری اخلاق در انتشار آثار پژوهشی

دکتر مهناز مردانی
دانشیار علوم تغذیه

برگرفته از آیین نامه کشوری اخلاق در انتشار آثار پژوهشی

دستور العمل رسیدگی به تخلفات پژوهشی

ماده ۱: تعاریف

► **1-1- تخلف پژوهشی** عبارت است از هرگونه تخلف از ضوابط، مقررات، راهنماها، دستورالعمل‌ها و کدهای حفاظت از آزمودنی انسانی مورد تأیید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در طراحی، اجرا و انتشار نتایج پژوهش‌های زیست‌پزشکی و سوءاستفاده از مالکیت معنوی یافته‌های پژوهشی نظری و عملی دیگران.

ماده ۱: تعاریف

► **1-2- کمیته‌های ذیصلاح برای بررسی تخلفات پژوهشی عبارت‌اند از:**

► الف) کمیته ملی اخلاق در پژوهش‌های زیست‌پزشکی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی که از این پس در این دستورالعمل به اختصار کمیته ملی نامیده می‌شود.

► ب) کمیته‌های دانشگاهی اخلاق در پژوهش‌های زیست‌پزشکی دانشگاه‌ها و مؤسسات تابعه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی که بر اساس آیین‌نامه سطح‌بندی و شرح وظایف کمیته‌های اخلاق در پژوهش تشکیل و از دبیرخانه کمیته ملی اعتبارنامه تأسیس کمیته در سطح دانشگاهی دریافت کرده باشند، از این پس در این دستورالعمل به اختصار کمیته دانشگاهی نامیده می‌شوند.

ماده ۱: تعاریف

- ▶ **1-3- مراجع ذیصلاح عبارت‌اند از مراجع داخل و خارج دانشگاهها که تخلفات پژوهشی پس از محرز شدن جهت پیگیری‌های لازم حسب مورد، می‌تواند توسط کمیته اخلاق در پژوهش به یک یا بیشتر از آنها ارجاع شود. این مراجع شامل:**
  - ▶ الف- هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اعضای هیئت علمی،
  - ▶ ب- هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری کارکنان،
  - ▶ ج- کمیته‌های انضباطی دانشجویان،
  - ▶ د- سازمان‌های حرفه‌ای از جمله سازمان نظام پزشکی، نظام پرستاری، دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و یا تحقیقاتی و یا سازمان یا نهاد مطبوع متخلف اعم از داخلی یا خارجی،
  - ▶ ه- شورای عالی انقلاب فرهنگی،
  - ▶ و- هیئت‌های گزینش استاد و دانشجو، هیئت‌های جذب اعضای هیئت علمی، هیئت‌های ممیزه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی است.

ماده ۲: مصادیق

- ▶ مصادیق تخلفات پژوهشی از **حیث توالی** در روند انجام پژوهش به **سه دسته کلی** تقسیم می‌شوند:
- ▶ **1-2- تخلفات پیش از شروع مراحل انجام پژوهش**، که عمدتاً در طراحی طرح‌نامه یا پروتکل صورت می‌گیرد و می‌تواند شامل مواردی از جمله موضوعات زیر باشد:
- ▶ الف) عدم ثبت طرح‌نامه پژوهش‌های زیست‌پزشکی با هر نام و عنوان از جمله طرح، طرح تحقیقاتی، پژوهش، مطالعه، پایان‌نامه و مانند آن‌ها در دانشگاه یا مؤسسه مربوطه
- ▶ ب) عدم اخذ مجوز کمیته اخلاق در پژوهش
- ▶ ج) عدم ثبت کارآزمایی‌های بالینی در سامانه ثبت ملی کارآزمایی‌های بالینی ایران
- ▶ د) عدم اخذ مجوزهای لازم از سازمان غذا و دارو در مورد مطالعات بالینی مرتبط با داروها و سایر فرآورده‌ها

ماده ۲ : مصادیق

- ▶ (ه) استفاده از ایده‌های پژوهشی سایرین بدون رعایت حقوق مالکیت فکری
- ▶ (و) عدم رعایت مقررات و ضوابط اداری و کدهای اخلاقی در انتخاب حامی مالی یا انعقاد قراردادهای مربوطه
- ▶ (ز) عدم رعایت موازین اخلاق نشر در تهیه طرح‌نامه پژوهش
- ▶ (ح) عدم آشکارسازی حمایت‌کنندگان پژوهش
- ▶ (ط) عدم شفاف‌سازی یا عدم بیان وجود هرگونه تعارض منافع مجریان یا همکاران برای انجام پژوهش

ماده ۲: مصادیق

- ▶ **2-2- تخلفات** حین انجام پژوهش که شامل نقض یا تخلف از مفاد کلیه کدهای اخلاقی عمومی و اختصاصی مصوبه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به‌ویژه کدهای حفاظت از آزمودنی انسانی در پژوهش‌های علوم پزشکی بوده و می‌تواند از جمله شامل موارد زیر باشد:
  - ▶ (الف) عدم اخذ رضایت آگاهانه معتبر و مبتنی بر ارائه صحیح اطلاعات پژوهش و عدم اطمینان از درک درست موارد توسط شرکت‌کنندگان در پژوهش
  - ▶ (ب) هرگونه پنهان‌کاری مانند عدم گزارش عوارض جانبی و مخاطرات جدی بر شرکت‌کنندگان حین اجرای طرح

ماده ۲: مصادیق

▶ (ج) هرگونه نقض محرمانگی و افشای داده‌ها و اطلاعات مربوط به شرکت‌کنندگان در مطالعه

▶ (د) عدم وفاداری به مندرجات طرح‌نامه و عدم کسب موافقت مجدد کمیته اخلاق در صورت تغییر

در طرح‌نامه، مانند تغییر در شاخص‌های ورود و خروج شرکت‌کنندگان از مطالعه، تغییر مجری

اصلی یا همکاران یا بروز مصادیقی از تعارض منافع، تغییر در مقدار و نحوه حمایت‌های مالی

و تغییر در حامی مالی

ماده ۲ : مصادیق

- ▶ **2-3- تخلفات پس از پایان پژوهش که عمدتاً در جریان انتشار یا تصمیم به عدم انتشار نتایج پژوهش رخ می‌دهد و می‌تواند شامل مواردی از جمله موارد زیر باشد:**
- ▶ **الف) جعل داده شامل ساخت، ثبت و انتشار داده یا نتایج یک تحقیق، به صورتی که تمام یا بخشی از داده یا نتایج مذکور اصلاً وجود نداشته باشد.**
- ▶ **ب) تحریف داده شامل تغییر یا حذف مؤثر بخشی از داده‌ها، مراحل و روش مطالعه، تجهیزات و مواد مورد استفاده در مطالعه و یافته‌های تحقیق به صورتی که با داده یا یافته‌های واقعی متفاوت باشد.**

ماده ۲ : مصادیق

- ▶ (ج) سرقت ادبی شامل کپی کردن کامل یا بخشی از نوشته، مقاله و یا پروپوزال یک فرد دیگر، بدون استناد و ارجاع مناسب به صاحب و مالک معنوی آن است.

- ▶ (د) جعل نویسنده شامل حذف نام فرد یا افراد حائز شرایط نویسندگی از فهرست اسامی نویسندگان در یک نوشته علمی و اضافه کردن نام فرد یا افراد فاقد اوصاف نویسندگی به عنوان نویسنده، انتشار نتایج پژوهش بدون ذکر مشخصات مشارکت‌کنندگان در نوشته و یا مقاله است.

ماده ۲: مصادیق

بصره: مصادیق تخلفات پژوهشی علاوه بر موارد تصریح شده در این دستورالعمل، شامل تخطی از سایر دستورالعمل‌های مصوب وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در حوزه اخلاق در پژوهش از جمله: مصوبات کمیته ملی، دستورالعمل تشکیل، سطح بندی و شرح وظایف کمیته‌های اخلاق در پژوهش‌های زیست‌پزشکی مصوب ۱۳۹۳، راهنمای عمومی اخلاق در پژوهش‌های علوم پزشکی دارای آزمودنی انسانی در جمهوری اسلامی ایران (کدهای ۳۱ گانه) مصوب ۱۳۹۲، راهنمای اخلاقی کارآزمایی‌های بالینی در جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۲، راهنمای اخلاقی پژوهش بر گامت و رویان در جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۲، راهنمای اخلاقی پژوهش‌های ژنتیکی پزشکی در جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۲، راهنمای اخلاقی پژوهش با سلول‌های بنیادی در جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۲، راهنمای اخلاقی پژوهش بر روی عضو و بافت‌های انسانی در جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۲، راهنمای اخلاقی پژوهش و گروه‌های آسیب‌پذیر در جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۲، راهنمای اختصاصی پژوهش‌های علوم پزشکی مرتبط با ایدز در جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹، راهنمای اخلاقی پژوهش بر روی حیوانات مصوب ۱۳۸۴، راهنمای کشوری اخلاق در انتشار آثار پژوهشی علوم پزشکی مصوب ۱۳۸۹ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن‌ها است.

فصل دوم: آیین رسیدگی

► **ماده ۳:** رسیدگی به تخلف پژوهشی با اعلام هر شخص حقیقی و حقوقی امکان پذیر است. این اعلام به صورت مکتوب به دبیرخانه کمیته ذیصلاح تقدیم می شود.

► **تبصره ۱:** در مواردی که شکایت مربوط به تخلفات پژوهشی مستقیماً به هیئت بدوی رسیدگی به تخلفات انتظامی اعضای هیئت علمی واصل شود، رئیس هیئت بدوی وفق ماده ۱۲ آیین نامه قانون مقررات انتظامی اعضای هیئت علمی می تواند موضوع را به کمیته اخلاق ارجاع نماید.

فصل دوم: آیین رسیدگی

- ▶ **تبصره ۲:** هرگاه مدعاعلیه در زمان انجام تخلف در عضویت دانشگاهی نبوده، شکایت به اعتبار دانشگاه محل خدمت وی در زمان آن، اقامه شکایت تقدیم می‌شود. هرگاه مدعاعلیه در عضویت مؤسسه‌ای نبوده باید به دانشگاه محل خدمت مدعی تقدیم شود.
- ▶ هرگاه مدعی نیز در عضویت مؤسسه نباشد، به دانشگاه محل اقامت مدعاعلیه و هرگاه مدعاعلیه مقیم ایران نباشد به دانشگاه محل اقامت مدعی تقدیم می‌شود.
- ▶ هرگاه هیچ‌یک از فروض فوق جاری نباشد شکایت توسط دبیرخانه کمیته ملی اخلاق در پژوهش‌های زیست‌پزشکی دریافت و به یکی از کمیته‌های دانشگاهی تقدیم می‌شود.

فصل دوم: آیین رسیدگی

- ▶ **تبصره ۳:** در موارد تعدد تخلف، تا پیش از شروع رسیدگی، صلاحیت بر اساس آخرین تخلف تعیین می‌شود.
- ▶ **ماده ۴:** گزارش‌دهنده می‌بایست حتی‌المقدور ضمن ارائه **توصیف مکتوبی** از تخلف، اطلاعات لازم از جمله مشخصات کامل و اطلاعات لازم جهت تماس با خود و مدعا علیه و شهود یا مطلعان احتمالی و سایر شواهد و مستندات را به گزارش ضمیمه کند.
- ▶ **تبصره:** در صورتی که شاکی از اعضای حقیقی کمیته اخلاق دانشگاه محل استقرار کمیته باشد، پرونده برای رسیدگی باید به **کمیته ملی** ارسال شود.

فصل دوم: آیین رسیدگی

- ▶ **ماده ۵:** دبیرخانه کمیته اخلاق باید برای هر گزارش واصله، یک پرونده برگ‌شمار تشکیل داده و تمام مدارک مربوطه را در آن قرار دهد. این پرونده در رده خیلی محرمانه بوده و باید حد اعلاى محرمانگی تا انتهای رسیدگی و پس از آن حفظ شود.
- ▶ **ماده ۶:** کمیته اخلاق مکلف است در بدو رسیدگی، حقوق مدعاعلیه و مراحل بررسی را به طور کامل برای وی شرح دهد.

فصل دوم: آیین رسیدگی

► **ماده ۷:** پس از ثبت شکایت در دبیرخانه کمیته اخلاق، تصمیم‌گیری در جلسه رسمی کمیته اخلاق دانشگاهی انجام می‌شود.

► **تبصره:** مراحل اولیه رسیدگی از جمله اخذ نظر کارشناسی کارشناسان مورد تأیید کمیته که دارای حکم کارشناس مشاور کمیته هستند و دعوت از مدعا علیه برای طرح موضوع و اخذ پاسخ‌ها و توضیحات مربوطه، می‌تواند قبل از طرح شکایت در کمیته اخلاق، توسط دبیر کمیته انجام پذیرد.

فصل دوم: آیین رسیدگی

- ▶ **ماده ۸:** بر اساس اصول قانونی امنیت و مصونیت شهروندان و منع تجسس،
- ▶ اعضای کمیته و کارشناسان مدعو مطلقاً مجاز به تجسس در زندگی خصوصی مدعاعلیه نیستند.
- ▶ در مرحله بررسی و کارشناسی، تحقیقاتی که منجر به خدشه‌دار شدن مدعاعلیه می‌شود، در غیاب قراین قوی بر وقوع تخلف، نباید انجام شود. آشکارسازی اطلاعات و شواهد و محل و نحوه دسترسی به آنها نیز باید در حداقل ممکن و محدود به افراد دخیل در فرآیند رسیدگی به تخلف و در حد رفع نیاز باشد.

فصل دوم: آیین رسیدگی

► **ماده ۹:** در راستای رسیدگی بهتر و شفافیت بیشتر، رئیس کمیته می‌تواند فرد یا افرادی را از درون دانشگاه یا سایر مراکز علمی برای شرکت در جلسات کمیته و یا همکاری در امور کارشناسی و تحقیق و اعلام نظر در مورد گزارش‌ها و شکایات واصله دعوت کند. مقررات این سند در مورد مدعوین اخیرالذکر نیز لازم‌الرعايه است.

► **ماده ۱۰:** اسامی اعضای کمیته و کارشناسان مدعو باید به صورت عمومی اطلاع‌رسانی شود. در صورتی که مدعی یا مدعا علیه با ارائه مدارک کافی هرگونه تعارض منافع را با هر یک از اعضای گروه کارشناسی یا کمیته اعلام نماید، موضوع توسط کمیته بررسی و تصمیم‌گیری خواهد شد. کمیته در صورت تأیید تعارض منافع، برای انتخاب جایگزین، اقدام و در صورت عدم تعارض، به رسیدگی خود ادامه خواهد داد. به این موضوع باید در نظریه نهایی اشاره شود.

فصل دوم: آیین رسیدگی

► **تبصره 1:** تعارض منافع شامل موارد زیر است:

► الف) داشتن مقاله و یا پروژه تحقیقاتی مصوب مشترک با یکی از طرفین دعوا

► ب) موارد رد دادرسی بر اساس ماده ۹۱ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های انقلاب و عمومی در امور مدنی شامل:

► 1. قرابت نسبی یا سببی تا درجه سوم از هر طبقه

► 2. عضو قیم یا مخدوم یکی از طرفین دعوا باشد و یا یکی از طرفین دعوا، مباشر، مسئول و یا متکفل امور عضو و یا همسر وی باشد.

► 3. عضو یا همسر و یا فرزندان او وارث یکی از اصحاب دعوا باشد.

► 4. عضو سابقا در همین موضوع دعوا به هر شکل اظهار نظر کرده باشد.

► 5. عضو یا همسر و یا فرزندان او با یکی از طرفین دعوا، همسر و یا فرزند او در مراجع قضایی و اداری دعوای مطرح داشته باشد و یا از صدور رأی قطعی کمتر از دو سال گذشته باشد.

► 6. عضو و یا همسر و یا فرزند او دارای نفع شخصی در موضوع مطروح باشد.

فصل دوم: آیین رسیدگی

► **تبصره ۲:** هریک از اعضای کمیته یا کارشناسان باید رئیس کمیته اخلاق را از هرگونه تعارض منافع مطلع سازند. مراتب عدم تعارض منافع باید قبل از شروع بررسی توسط خود اعضا امضا و ثبت شود.

فصل دوم: آیین رسیدگی

- ▶ **ماده ۱۱:** کارشناس یا کارشناسان در هر مورد می‌توانند تمام گزارش و شواهد و مدارک مرتبط را به‌دقت ارزیابی و نتیجه موارد را به کمیته اعلام نمایند و با مدعی و مدعایه جداگانه مصاحبه نمایند.
- ▶ **ماده ۱۲:** در مرحله بررسی و تحقیق، مدعایه باید بتواند از خود دفاع کند، سؤال بپرسد، اطلاعات، شاهد و یا مدرک ارائه دهد و در خصوص اظهارات شهود و گزارش‌های مربوط به مراحل مختلف رسیدگی کسب اطلاع نموده، اظهارنظر و از خود دفاع کند.

فصل دوم: آیین رسیدگی

► **تبصره ۱:** مدعا علیه می تواند تقاضا کند تا افزون بر شرکت در جلسات عادی به دعوت کمیته، برای یک مرتبه در جلسه دیگری که به صورت فوق العاده برگزار خواهد شد برای دفاع از خود حضور یابد.

► **تبصره ۲:** در صورت عدم حضور و یا پاسخ توسط مدعا علیه، کمیته گزارشی از موضوع به همراه ادله و مستندات در دسترس تهیه و با صدور نظریه کارشناسی خود وفق ماده ۲۰ به بعد این دستور العمل، اقدام خواهد کرد.

فصل دوم: آیین رسیدگی

- **ماده ۱۳:** مدعی و مدعا علیه می‌توانند وکیل قانونی و مشاور اختیار نمایند. در صورت ارائه وکالت‌نامه رسمی، وکیل می‌تواند به جای موکل یا به همراه وی در جلسات بررسی و رسیدگی شرکت و پرونده وی را مطالعه و ابلاغ‌ها را به نشانی خود، درخواست کند. کمیته در صورت نیاز می‌تواند مدعی یا مدعا علیه را نیز در جلسه رسیدگی دعوت نماید.
- **ماده ۱۴:** پرونده رسیدگی به هر شکایت باید علاوه بر اظهار نظر در خصوص ارتکاب تخلف پژوهشی و نوع تخلف، جزئیات اقداماتی که برای بررسی و تحقیق صورت گرفته و مدارک، شواهد و دلایلی که جهت بررسی استفاده یا به آن‌ها استناد شده و مشروح دفاعیات مدعا علیه وکیل وی و اعتراض او به گزارش‌ها و جزئیات تمامی مساعدت‌ها و کمک‌هایی که مدعا علیه از منابع مختلف برای انجام پژوهش دریافت نموده است را، شامل باشد.

فصل سوم: اصول رسیدگی

▶ **ماده ۱۵:** شخص حقیقی و یا حقوقی نباید به هیچ وجه در صدد تلافی نسبت به طرفین، شهود و اعضای کمیته یا کارشناسان برآید. هرگونه تخلف از این اصل باید به مراجع ذیصلاح گزارش شود.

▶ **ماده ۱۶:** تحقیق و رسیدگی به تخلفات پژوهشی باید منصفانه انجام گیرد و حقوق همه افراد و اعضای درگیر در نظر گرفته شود. هر فرد باید در تمام مراحل رسیدگی انصاف و بی طرفی را رعایت نماید.

فصل سوم: اصول رسیدگی

- **ماده ۱۷:** در تمام مراحل رسیدگی، تحقیق، تنظیم گزارش و تقدیم به کمیته ذیصلاح رسیدگی کننده، باید حد اعلاى محرمانگی رعایت شود. در راستای جلوگیری از آشکارسازی اطلاعات، رئیس کمیته باید از همه افراد دخیل در روند بررسی موارد و شکایات، شامل اعضا، کارشناسان، پرسنل اداری و... تعهدنامه اخذ نماید. اصول رازداری باید به طور کامل برای شهود نیز رعایت شود.
- **تبصره ۱:** متن تعهدنامه توسط کمیته ملی تهیه و پس از تأیید دفتر مطالعات حقوقی و تنقیح قوانین وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به کلیه کمیته‌ها ابلاغ خواهد شد.

فصل سوم: اصول رسیدگی

► **تبصره ۲:** هیچ شخصی به جز افرادی که در این دستورالعمل تصریح شده است نباید مدعی یا مدعاعلیه را بشناسد و یا از ادعای مربوطه مطلع شود. فقط در فرض تشخیص ضرورت توسط کمیته بررسی کننده برای تکمیل مراحل بررسی و تحقیق، حداقل اطلاعات لازم مطابق مفاد این دستورالعمل به شخص ثالث ارائه می شود. اطلاع شخص ثالث در ارتباط با مدعی و مدعاعلیه و یا مرحله رسیدگی باید با توجه به رعایت حد اعلاى محرمانگی باشد و شخص ثالث نسبت به اصل رازداری توجیه شده باشد. همه اطلاعات، شواهد و مستندات رسیدگی در طبقه خیلی محرمانه قرار دارد و رئیس کمیته باید برای اطمینان از این اقدامات لازم را انجام دهد.

فصل سوم: اصول رسیدگی

▶ **تبصره ۳:** نگهداری اسناد محرمانه مربوط به تخلفات پژوهشی بر اساس آیین‌نامه طرز نگهداری اسناد سری و محرمانه دولتی مصوب 2/10/1354 هیئت‌وزیران خواهد بود.

فصل سوم: اصول رسیدگی

► **ماده ۱۸:** هرگاه پس از رسیدگی، وقوع تخلف مدعاعلیه احراز نشود، وی باید به طور کامل حمایت شود. همه افراد دخیل در روند بررسی موضوع، شامل اعضای کمیته و کارشناسان و سایرین باید به اعلا درجه بکوشند تا حقوق، منصب، شغل و آبروی مدعی و مدعاعلیه تهدید نشود. کمیته‌های اخلاق رسیدگی‌کننده مسئول حفظ آبروی افراد در مسیر رسیدگی به تخلف هستند. در فرض عدم احراز تخلف، باید تلاش لازم صورت پذیرد تا خسارت‌های مادی و معنوی مدعاعلیه به دلیل رسیدگی به پرونده مزبور جبران شود و اقدامات لازم برای اعاده حیثیت او صورت بگیرد. دانشگاه باید در حد توان خود از تلاش جهت جبران خسارت‌های مادی و معنوی به مدعاعلیه فروگذار ننماید.

فصل سوم: اصول رسیدگی

- ▶ **ماده ۱۹:** اگر در هر مرحله از **رسیدگی** ثابت شود که مدعی صداقت نداشته و قصد آزار مدعا علیه را داشته، کمیته باید موضوع را به مراجع ذیصلاح ارجاع دهد.
- ▶ بدیهی است حقوق زیان دیده برای مراجعه به مرجع قانونی محفوظ است.

فصل چهارم: صدور نظریه

- **ماده ۲۰:** کمیته پس از وصول شکایت، در جلسه‌ای که نباید دیرتر از دو هفته از تاریخ وصول و ثبت آن باشد، بررسی موضوع را آغاز و نظریه خود را حداکثر 3 ماه از تاریخ وصول شکایت با ذکر دلایل و به صورت متقن باید صادر نماید. نظریه کمیته‌های اخلاق در پژوهش، بعد از نهایی شدن می‌تواند مبنای صدور احکام انتظامی توسط مراجع ذیصلاح قرار گیرد.
- **ماده ۲۱:** هریک از اشخاص ذی‌نفع می‌تواند حداکثر ظرف دو هفته از دریافت نظریه کمیته، درخواست خود را مبنی بر رسیدگی مجدد به صورت مکتوب به دبیرخانه کمیته ملی ارائه نماید. کمیته ملی با رعایت فصل دوم، سوم و چهارم این دستورالعمل نسبت به رسیدگی و صدور نظریه اقدام خواهد نمود.

فصل چهارم: صدور نظریه

▶ **ماده ۲۲:** نظریه کمیته پس از نهایی شدن جهت اتخاذ تصمیم و صدور رأی به مراجع زیر اعلام خواهد شد:

▶ (الف) در مورد اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی تابعه، به هیئت بدوی رسیدگی به تخلفات انتظامی اعضای هیئت علمی به استناد بند ۳ ماده ۱۱ آیین‌نامه اجرائی قانون مقررات انتظامی هیئت علمی مصوب 5/5/1365

▶ (ب) در مورد کارمندان دستگاه‌های اجرایی، به هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری وفق ماده ۱۵ آیین‌نامه اجرائی قانون رسیدگی به تخلفات اداری مصوب 27/7/1373

▶ (ج) در مورد دانشجویان، به کمیته‌های انضباطی وفق تبصره ۳ ماده ۱۲ مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی با عنوان «تکمیل آیین‌نامه انضباطی دانشجویان» مصوب 14/6/1376

فصل چهارم: صدور نظریه

► **تبصره:** رسیدگی و اعلام نظریه در کمیته‌های اخلاق ذی صلاح رافع مسئولیت مراجع قانونی در تحقیق و بررسی و اصدار حکم جهت اعمال تنبیهات و مجازات‌ها نیست.

فصل چهارم: صدور نظریه

▶ **ماده ۲۳:** در نظریه کمیته می‌بایست پس از ذکر مشخصات دقیق طرفین دعوا و حسب مورد وکلا، خلاصه‌ای از موضوع و موارد مطروحه، احراز تخلف و نوع یا عدم احراز آن تصریح شود.

▶ همچنین، کمیته اخلاق در نظر کارشناسی خود درباره نوع، تعداد، تکرار، موقعیت مرتکب، انگیزه ارتکاب تخلف، آثار آن بر آزمودنی و خدشه بر اعتماد عمومی نیز اظهار نظر خواهد کرد.

فصل چهارم: صدور نظریه

► **ماده ۲۴:** کمیته در صورت احراز تخلف بر اساس نوع تخلف و دفعات و مراتب، می‌تواند علاوه بر اعلام نظریه خود به مراجع ذیصلاح موضوع بند 1-3 ماده 1 این دستورالعمل، نسبت به پیشنهاد **نصب ناظر مستقیم بر فعالیت‌های تحقیقاتی بعدی متخلف برای مدت معین** به دانشگاه و نیز جهت **پیشنهاد خارج کردن مقاله و مقالاتی** که از تخلف احرازی حاصل یا به آن منتج شده است از مجله محل انتشار و اعلام مراتب در همان مجله، اقدام نماید.

فصل چهارم: صدور نظریه

- **تبصره:** کمیته در صورت احراز تخلف بر اساس نوع تخلف و دفعات و مراتب، می‌تواند جریمه‌هایی مانند **توقف ارتقای اعضای هیئت علمی** و **یا تکرار پایان‌نامه دانشجویان** را به مراجع ذی‌صلاح **پیشنهاد نماید** و حسب مورد، تخلف را به سایر مراجع ذی‌صلاح از جمله مراجع قضایی، انتظامی، حرفه‌ای ارسال و نتیجه را پیگیری کند.
- **ماده ۲۵:** لازم است همه پرونده‌ها و نظریه‌های مربوط به تخلفات پژوهشی در دبیرخانه کمیته ملی ثبت شود و همه کمیته‌های دانشگاهی صادرکننده نظریه موظف به ارسال تصویر کامل پرونده در بردارنده نظریه نهایی به کمیته ملی خواهند بود.

فصل پنجم: سایر مقررات

► **ماده ۲۶:** به تخلفات پژوهشی افرادی که در هنگام تقدیم شکایت از زمره رؤسا، معاونان و اعضای هیئت‌رئیس، اعضای هیئت‌امنای دانشگاه‌ها، اعضای پیوسته فرهنگستان علوم پزشکی، اعضای کمیته‌های اخلاق دانشگاهی، شاغلان در وزارت بهداشت با سمت معاون مدیرکل و بالاتر باشند، برابر مقررات و تشریفات سند حاضر در کمیته ملی اخلاق در پژوهش‌های زیست‌پزشکی رسیدگی می‌شود.

فصل پنجم: سایر مقررات

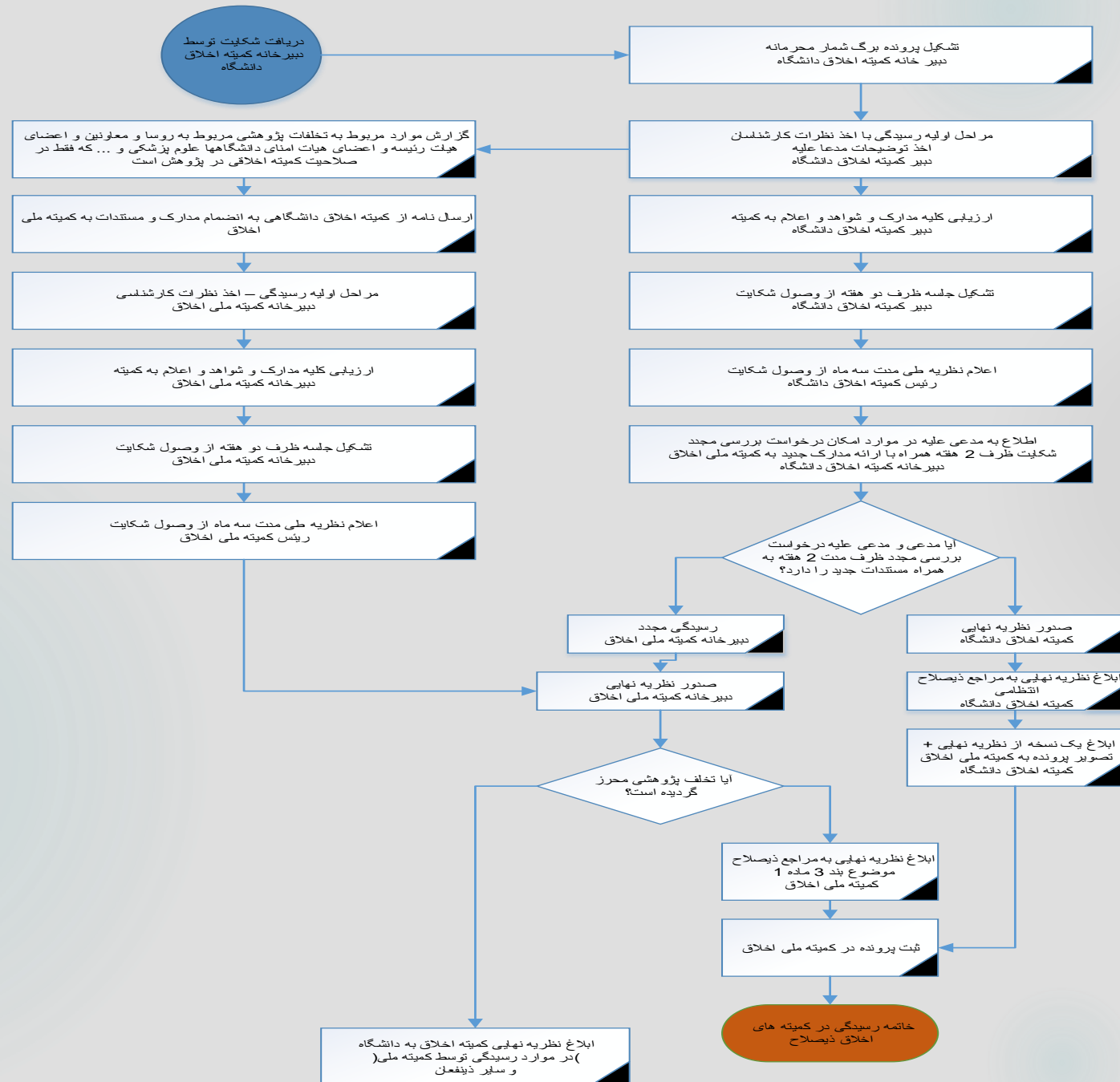
- ▶ **تبصره ۱:** در این موارد شکایت واصله به کمیته دانشگاهی، به همراه نامه عدم صلاحیت با ذکر علت، توسط رئیس کمیته اخلاق دانشگاهی به کمیته ملی اخلاق ارسال می شود.
- ▶ **تبصره ۲:** زوال سمت مدعا علیه پس از وصول شکایت در دبیرخانه کمیته ملی تغییری در این صلاحیت ایجاد نمی کند.

فصل پنجم: سایر مقررات

► **ماده ۲۷:** هرگاه مدعاعلیه پیش از صدور رأی کمیته یکی از سمت‌های موضوع ماده ۲۶ را رسماً یا به‌عنوان سرپرست عهده‌دار شود، بلافاصله پرونده برای ادامه رسیدگی و صدور رأی به کمیته ملی ارسال می‌شود.

► **ماده ۲۸:** هزینه‌های مربوط به رسیدگی به تخلفات پژوهشی توسط معاونت‌های پژوهشی دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی با رعایت قوانین و مقررات مربوطه تأمین می‌شود.

کار عملی

موضوع شماره (1):

مشخصات شاکی : دانشجوی کارشناس ارشد

موضوع مورد شکایت :

- 1- عدم ثبت اسم شاکی در فهرست نویسندگان کتاب با توجه به اینکه محتوی کتاب در راستای موضوع پایان نامه بوده است و مطالب کتاب توسط دانشجو وزیر نظر استاد راهنما جمع آوری و نگاشته شده است .
  - 2- کتاب به توصیه و نظارت استاد راهنما به عنوان پیش نویس پایان نامه که حاوی قسمتهایی از پایان نامه است نگاشته شده
  - 3- مقالاتی مرتبط با موضوع توسط دانشجو ترجمه و توسط استاد راهنما تصحیح گردیده است .
  - 4- جداول کتاب توسط ایشان استخراج و نگاشته شده است .
- مشخصات متشاکیان :

استاد راهنمای دانشجو (مجری اول) و استاد راهنمای علمی و تخصصی (مجری دوم)
دفاعیات :

- 1- پذیرش عنوان کتاب قبل از نگارش و دفاع پایان نامه بوده است.
  - 2- دانشجو سهم اساسی در نگارش نداشته است لیکن در حد تدوین جداول کتاب و ترجمه چند مقاله میباشد که خیلی کاربردی نبوده است .
  - 3- میزان سهم مشارکت دانشجو حدودا 10% بیشتر نمیباشد.
  - 4- از نظر استاد راهنما درج نام دانشجو به عنوان همکار کفایت میکند .
- نکته :

تاریخ پذیرش دانشجو در مقطع کارشناسی سال تحصیلی 91-92

تاریخ ثبت و تایید عنوان کتاب 24/9/92

تاریخ انتشار کتاب زمستان 1394

تاریخ تایید عنوان پایان نامه 22/10/92

تاریخ دفاع پایان نامه 18/11/94

رای کمیته بررسی تخلفات پژوهشی

موضوع شماره (2):

مشخصات شاکی : دانشجوی دکتری دندانپزشکی

موضوع مورد شکایت :

- 1- حذف اسم شاکی به عنوان نویسنده مسئول و درج نام ایشان در گروه نویسندگان مقاله ای که توسط ایشان و برخاسته از پایان نامه یکی دیگر از دانشجویان نگاشته شده است.
- 2- درج نام فرد دیگری به عنوان نویسنده مسئول که در هیچ یک از مراحل تدوین مقاله و یا اجرای پژوهش دخیل نبوده اند .
- 3- تغییر عنوان مقاله با همان محتوی که توسط شاکی نگاشته شده است بدون هماهنگی با شاکی (نویسنده اصلی).

مشخصات متشاکیان :

استاد راهنما و جمعی از اساتیدی که نامشان جزو نویسندگان مقاله آمده است .

دفاعیات:

نکته:

مقاله توسط شاکی و بنا به درخواست نویسنده پروپوزال نگاشته میشود.

پس از نگارش تحویل اساتید گروه جهت چاپ در یکی از مجلات معتبر میشود

عنوان مقاله با همان محتوی در مجله ای که ایشان اطلاع نداشته اند چاپ و نام نویسنده مسئول تغییر می یابد .

رای کمیته بررسی تخلفات پژوهشی

موضوع شماره (3):

مشخصات شاکی : عضو هیئت علمی دانشگاه

موضوع مورد شکایت :

1- عدم درج نام ایشان در مقاله چاپ شده در یکی از مجلات انگلیسی زبان داخلی که برخاسته از طرح مشترک ایشان و یکی دیگر از اساتید بوده است ..

2- درخواست حذف مقاله از مجله مذکور

مشخصات متشاکیان :

- رزیدنت مسئولی که اطلاعات مقاله را به رابطی که مسئولیت تدوین و ترجمه مقاله را برعهده داشته است.

- دانشجوی کارشناس ارشد که رابط بین رزیدنت و سایر افراد دخیل در تدوین و ترجمه مقاله بوده است.

- دانشجوی PHD که تحلیل و نگارش نهایی را داشته و به عنوان نویسنده مسئول معرفی شده است .

دفاعیات:

دانشجوی رابط مدعی است برحسب اطمینان و اعتماد به رزیدنت منابع و اطلاعات مقاله را دریافت و آنالیز اطلاعات اقدام کرده است.

دانشجوی پی اچ دی عنوان میکند که بدون اطلاع از اینکه محتوی در اختیار گذاشته شده مربوط به طرح پژوهشی افراد دیگری است و برحسب اطمینان به رزیدنت و دانشجوی رابط اقدام به تحلیل ، آنالیز و نگارش مقاله مینماید همچنین اعلام میکند که قبلا محتوی مقاله توسط رزیدنت مذکور و سایر نویسندگان نگاشته شده و جهت چاپ ارسال میگردد که برگشت میکند و در واقع مسئولیت ویراستاری علمی و نگارش مجدد به ایشان داده میشود . همچنین به دلیل اجازه رزیدنت مذکور ایشان خود را نویسنده مسئول معرفی میکند .

رای کمیته بررسی تخلفات پژوهشی

موضوع شماره (4):

مشخصات شاکی : مربی و استاد راهنمای دانشجوی

موضوع مورد شکایت :

1- کپی پایان نامه دانشجویی و ارائه آن تحت عنوان دیگری با محتوی یکسان در دانشگاه استان دیگر .

2- درخواست جلوگیری از دفاع پایان نامه دانشجویی خاطی و برخورد قانونی با ایشان
مشخصات متشاکیان :

- دانشجوی دانشگاه علوم پزشکی مشهد که پایان نامه و محتوی آن را در اختیار دانشجوی دانشگاه ..... قرار داده است

-دانشجوی دانشگاه .....که عالما و عامدا محتوی پایان نامه را برای خود استفاده و با تغییر در عنوان به نام خود ثبت مینماید.

رای کمیته بررسی تخلفات پژوهشی

موضوع شماره (5):

مشخصات شاکی : مجله .....دانشگاه علوم پزشکی استان .....

موضوع مورد شکایت :

1- کپی برداری از یک مقاله و ارسال جهت چاپ در مجله .....

2- درخواست برخورد با افرادی که به عنوان نویسنده مقاله کپی شده معرفی شده اند. با توجه به اینکه یکی از نویسندگان از پرسنل رسمی دانشگاه علوم پزشکی میباشد.

مشخصات متشاکیان :

- سه نفر کارمند اداره .....(غیر دانشگاهی)

یک نفر کارمند دانشگاه علوم پزشکی

-افراد اصلی نگارنده و چاپ مقاله طرف قرار داد متشاکیان

دفاعیات :

-کارمند دانشگاه علوم پزشکی :ایشان از تهیه و ارسال جهت چاپ در مجله مذکور کاملاً ابراز بی اطلاعی نمودند .

نویسندگان اصلی :کارمندان اداره.....: جهت نیاز به امتیاز چاپ مقاله در یک مجله معتبر به یکی از دفاتر چاپ و نشر با پرداخت هزینه سفارش تهیه و چاپ مقاله را داده وبدون اطلاع کارمند دانشگاه علوم پزشکی چون موضوع مقاله مرتبط با حوزه بهداشت و درمان بوده ،با توجه به آشنایی شخصی با ایشان صرفاً جهت معتبر شدن گروه نویسندگان نام ایشان هم اضافه شده است .ومتأسفانه اطلاعی از سرقت ادبی مقاله نداشته اند .

- افراد اصلی نگارنده و چاپ مقاله طرف قرار داد متشاکیان ،متأسفانه از محل قبلی نقل مکان کرده وغیر قابل دسترسی هستند .

رای کمیته بررسی تخلفات پژوهشی

متشکر از توجه شما

